

Terezínská iniciativa 70

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

červen 2014

Foto: Radim Nytl

Tradiční terezínskou tryznu letos provázel vytrvalý déšť.

*Celý projev předsedy vlády ČR Bohuslava Sobotky
přinášíme na 4. a 5. straně.*

Všichni jsme lidi

Michaela Vidláková

foto Michal Stránský

Jako už v minulých letech, i letos, již po jedenácté, jsme se sešli pod heslem: „Všichni jsme lidi“ s podtitulem *Kulturou proti antisemitismu*. A opět bylo pěkné počasí! (Už bych věřila, že nad touto akcí převzali patronát „rosničkáři“.) Opět vlály izraelské vlajky, opět byly připravené transparenty, opět se setkávali a objímali dlouholetí přátelé a kamarádi. Zvláštností letošní akce bylo, že se jí zúčastnili také mladí lidé z různých koutů Německa, kteří hned poté odjžděli do Osvětimi, aby se tam přidali k „Pochodu živých“, pořádaného každoročně na Jom ha-Šoa. Takže kromě českých a izraelských vlajek tu vlály i německé.

Členové ICEJ a jeho přátelé a příznivci se sešli na Kafkově náměstí dne 27. 4. 2014 a ve 14 hodin, po zahájení a při tradičním zpěvu Michala Foršta a za troubení šofarů a zpěvu hebrejských žalmů, se vydali bývalým Židovským městem pražským na náměstí Jana Palacha, kde herec Jan Potměšil přednesl jímavý text modlitby a tanečníci a tanečnice ze Street dance zatančili svou modro-bílou kreaci. Pak tento Pochod dobré vůle přešel přes most a po přestávce, kdy se loňská kulturní akce odehrála na Klárově, opět zamířil do Valdštejnské zahrady.

Na náměstí Jana Palacha

Čekaly nás pěkné, zajímavé, ale i emotivně velmi silné zážitky. Shromáždění přivítal místopředseda Senátu PČR Přemysl Sobotka, pod jehož záštitou se akce – také již tradičně – ve Valdštejnské zahradě koná. K přítomným promluvil velvyslanec Státu Izrael Gary Koren a předseda ICEJ v ČR dr. Mojmir Kallus, který posluchačům přiblížil výsledky nedávného projektu „Antisemitismus a holocaust“, zaměřený na české školy, kdy lektori ICEJ často spolu s pamětníky oslovili během tří let na 73 000 žáků z 1 100 českých škol. Odpolednem provázela hudba souboru Tatelošn se zpěvem Michala Foršta, zaznělo scénické pásmo Lenky Sedláčkové v provedení Barbory Lukešové a Jana Potměšila, nedávné

70. výročí vyhlazení terezínského rodinného tábora v Birkenau připomněl silný text konfrontující normální dění všedního dne v Praze, kde lidé chodili do práce, do kina, zatím co v Birkenau lidé byli posíláni na smrt do plynových komor. O své vzpomínky na koncentrační tábor a svou téměř zázračnou záchranu se s posluchači podělil člen Terezínské iniciativy, historik dr. Toman Brod.

Po zakončení programu následovalo občerstvení, účastníci mohli připsat jeden biblický verš pro akci *Lidi celého světa opisují Bibli* a taky si ještě posedět na sluníčku a popovídat s přáteli, jimiž jsme se za ta léta mnozí stali.

Tak na viděnou zase napřesrok!

Přemysl Sobotka

Mojmír Kallus a Gary Koren

Jan Potměšil a Barbora Lukešová

Barbara Prammer, předsedkyně Národní rady Rakovské republiky, Karel Schwarzenberg, Eva Herrmannová a Dagmar Lieblová

Součástí programu v Parlamentu Rakovské republiky byla i opera Brundibár

Brundibár ve Vídni

*Dagmar Lieblová
foto Martin Liebl*

V den výročí osvobození koncentračního tábora Mauthausen, 5. května, se v Parlamentu Rakovské republiky už po řadu let koná pamětní shromáždění proti násilí a rasismu. V letošním roce byla součástí programu i opera Hanse Krávy Brundibár. Jako pamětnice a účinkující v terezínském představení Brundibára jsme byly do Vídně pozvány Eva Herrmannová a já. Celý program přenášela v přímém přenosu rakovská televize.

Shromáždění se konalo ve velkém historickém sále. Na úvod promluvili předsedové obou komor, předsesta Spolkové rady Michael Lampel a předsedkyně Národní rady Barbara Prammer. Karel Schwarzenberg v hlavním projevu, prosloveném spatra, zdůraznil, že ani dnešní společnost nemá vyřešený svůj vztah k menšinám, že hlasatelé nenávisti táhnou Evropou, že sice vzpomínáme mrtvých, ale nejsme s to postavit se včas zlu a že za svobodu a demokracii musí bojovat každá generace.

Po hlavním projevu následoval rozhovor redaktora Michaela Kerblera s námi dvěma a pak Brundibár v provedení studentů Vídeňské univerzity pro hudbu a výtvarné umění. Jejich pojetí se podstatně lišilo od provedení této opery, jak ji obvykle vídáme. Jejich Brundibár byl o tom, jak tuto operu zpívají děti, resp. mladí lidé v koncentráku, ve stylizova-

Brundibár v netradičním provedení studentů Vídeňské univerzity pro hudbu a výtvarné umění

ných vězeňských mundurech s číslem na krku, vyčerpané, hladové, umírající. Ani finále nezaznělo jako radost z vítězství nad zlem, nýbrž jako vzpomínka

na ty a pocta těm, kdo nepřežili, když po posledním sboru zpěváci i členové orchestru postupně odcházeli za zvuku flašinetu ze scény.

Rodiny zmizelé v popelu

V Americkém centru v Praze je instalována výstava fotografií přeživších Terezín a další koncentrační tábory. Tomuto tématu se Dennis Darling věnuje už delší dobu a mnozí naši čtenáři jsou na jeho snímcích zachyceni. V říjnu 2012 jsme v časopise Terezínská iniciativa č. 61 přinesli i několik ukázek z jeho práce.

Dennis Darling z texaského Austinu pracuje jako fotograf na volné noze. Jeho fotografie byly publikovány v časopisech Fortune, Texas Monthly, American Photo, Popular Photography, American Way, Rolling Stone, Discovery Magazine a Modern Photography.

Výstava potrvá měsíc od 18. června 2014 a kdo půjdete okolo, zastavte se. Americké centrum, Praha 1, Tržiště 13 (1. patro).

mist

foto Radim Nytl

Terezínská tryzna je pravidelné každoroční setkání, které se koná třetí květnovou nedělí k uctění památky lidí, kteří trpěli v represivních zařízeních v době nacistické okupace. V terezínském ghettu, policejní věznici pražského gestapa v Malé pevnosti a v koncentračním táboře v Litoměřicích.

Letošního 18. května pietnímu aktu přihlížely ve vytrvalém dešti stovky lidí. Po kladení věnců a kytic zazněla česká hymna, křesťanská modlitba z úst probošta svatoštěpánské kapituly v Litoměřicích Jiřího Hladíka, židovskou modlitbu přednesl vrchní pražský a zemský rabín Karol E. Sidon.

Projev předsedy vlády ČR Bohuslava Sobotky na Terezínské tryzně:

Vážení bývalí terezínští vězni, vážení ústavní činitelé, vážení členové diplomatického sboru, vážené dámy, vážení pánové,

pokud zajdete do místního Muzea ghetta, můžete si zde prohlédnout vystavená čísla časopisu Vedem. Psali ho a kreslili třinácti až šestnáctiletí chlápci, které nacistická mašinérie vytrhla z jejich dětství, označila žlutou hvězdou a následně vyvrhla v nepřirozeném prostředí terezínského ghetta.

Nic lépe nevystihne syrovou realitu Terezína válečných let než řádky těchto nadaných dětí. Nic není dojemnější.

*Ta troška špíny v špinavých zdech
a kolem ta trocha drátu
a 30 000, kteří spí.*

*Kteří se jednou probudí
a kteří jednou uvidí
rozlitu svoji vlastní krev.*

To mládí toužilo pro jiné světy.

*Nejsem již dítětem – viděl jsem nach,
teď jsem již dospělým, poznal jsem strach,
krvavé slovo a zabitý den.*

Tuto báseň napsal Hanuš Hachenburg, zavražděný 10. července 1944 v plynových komorách Osvětim-Birkenau. Bylo mu 15 let.

Terezín si v době II. světové války vysloužil označení „předpekli“. Právě tady občanky a občané židovské národnosti čekali na transport do vyhlazovacích táborů v nacisty okupované východní Evropě. Právě tady byli věznění a mučení čeští vlastenci, kteří se odvážně vzepřeli nacistické okupaci.

Pevnostní město, dokončené v roce 1790, našlo během období protektorátu nové strašné využití. V červnu 1940 byla v Malé pevnosti zřízena věznice gestapa. V listopadu roku 1941 vzniklo v Hlavní pevnosti židovské ghetto.

Ghettem prošlo během války neuvěřitelných 155 tisíc lidí. Byli zde vězněni nejen Češi, ale i Němci, Rakušané, Nizozemci, Dánové, Maďaři a Slováci. 118 tisíc jich válku nepřezilo. Z 87 tisíc lidí, kteří odjeli v 63 transportech do vyhlazovacích táborů na východ, se jich zachránilo jen 3600.

V Malé pevnosti bylo za okupace vězněno celkem 32 tisíc lidí. 2600 z nich zde zahynulo v důsledku týrání, hladu a nemoci. 300 vlastenců bylo popraveno. Další zemřeli v nacistických věznicích a koncentračních táborech, kam byli z Terezína deportováni. Šlo o odbojáře z Obrany národa, Petičního výboru Věrní zůstaneme, Úvodu, ilegálních organizací komunistické strany, funkcionáře Sokola nebo členy partyzánských oddílů.

Tady v Malé pevnosti se chladnokrevně popravovalo až do samého konce války. Ještě druhého května 1945 zde zastřelili 52 vězněných bojovníků proti nacismu. Pouhých 6 dnů před osvobozením Terezína.

Terezín nebyl jen místem shromažďování obětí nelidské nacistické vyhlazovací mašinérie. Byl také místem cynické lži a předstírání vůči světu. Byl zde natočen propagandistický film o tom, jak Hitler údajně daroval Židům město.

Uprostřed odjíždějících transportů zde v roce 1944 proběhla kontrola Mezinárodního červeného kříže, pro jejíž oklamání tu bylo učiněno s nacistickou důkladností vše. Byly nacvičovány scény z jako by běžného života, vybudovány kulisy s obchody, bankou a kavárnou. Nic nemohlo být vzdálenější realitě terezínského ghetta než pečlivě narežirovaný

obraz, který uviděli a popsali tři členové Mezinárodního výboru Červeného kříže během své návštěvy v Terezíně.

Terezín je pro nás místem, kde každý rok vzpomínáme na hrůzy II. světové války. Je to místo, kde uctíváme české oběti holocaustu a uvědomujeme si evropský rozměr šoa. Je památníkem, kde si připomínáme statečný český odboj.

Terezín je vykřičníkem, který upozorňuje na to, kam až mohou zajít jinak civilizované a vzdělané evropské společnosti, když snahu o společenskou soudržnost a mezinárodní spolupráci vymění za nekontrolovatelné nacionální bujení, nenávist a průmyslové vyvražďování.

Máme obrovské štěstí, že můžeme žít v době, v níž evropská integrace umožnila vytěsnit běsy, které ve dvacátém století vyvolávaly krvavé konflikty mezi evropskými národy. Pevně věřím, že tak jako my budou moci i naše děti díky Evropské unii prožívat své životy v míru a svobodě.

Bez ohledu na to vše ale máme trvalou povinnost civilizační selhání, které přinesl německý nacismus, si připomínat. Stejně tak je důležité stavět se proti všem dnešním projevům rasismu, nenávisti, antisemitismu a xenofobie.

Je nutno vystupovat proti těm, kdo ve snaze získat politickou či ekonomickou moc záměrně rozeštvávají lidi mezi sebou a staví populismus nad demokracii a dodržování lidských práv.

Nesmíme opakovat chyby, které vedly ke vzniku totalitních režimů a ničivých národnostních a sociálních konfliktů.

Naším úkolem je aktivně hájit a prosazovat hodnoty tolerance, humanismu a demokracie.

Chci to zdůraznit právě tady, nad terezínskými hroby, tady ve stínu terezínských valů, které budou navždy připomínat hrůzy holocaustu.

Terezínské oběti nesmí být zapomenuty. Jejich utrpení a smrt nebyly zbytečné. Věnujme jim prosím společnou vzpomínku.

Na začátku jsem mluvil o pozoruhodném dětském časopisu Vedem. Otištěna v něm byla také tato báseň

foto Petr Balajka

foto Radim Nytl

foto Radim Nytl

S tebou matko:

*Ve špíně, kalu a hladu zde trpíme,
vhození v propast tmy, nesčetných bolů,
pod rukou pánů a bezprávím úpíme
matko má, navždy my půjdeme spolu!
Půjdeme za sluncem, třebaže znaveni,
půjdeme statečně stopami bratrů svých,
půjdeme, třebaže ranami zmámení,
půjdeme k východu v krvavých kalužích.
Daleko dojdeme, tam někam za hory,
do světa čistého, do světa rovnosti.
Ve světě, kde vlají svobody prapory,
kde se již nemyslí na dávné bolesti.*

Autor této básně, Zdeněk Ornest, Osvětím přežil.

Jom ha-Šoa na náměstí Míru, v Pinkasově synagoze a v Terezíně

Na náměstí Míru fotografovali Matěj a Michal Stránský,
v Pinkasově synagoze Viktorie Kučerová a v Terezíně Radim Nytl

Před mikrofonem stála fronta

Jiří Dienstbier,
ministr pro lidská práva

Gary Koren,
velvyslanec Státu Izrael v ČR

Jména obětí přečetly i školní děti

Dagmar Liebllová

Bohumila Havránková

Michaela Vidláková

Táňa Fischerová

Pietní akt Jom ha-Šoa se letos konal v pondělí 28. dubna tradičně (již po deváté) na náměstí Míru v Praze, kde od 14 do 17 hodin probíhalo veřejné čtení jmen obětí holocaustu. Novinkou letošního roku bylo ale také rozšíření akce do dalších měst ČR – Brna, Kutné Hory, Liberce, Olomouce a Sušice. Akci pořádaly Nadační fond obětem holocaustu a Institut Tereziánské iniciativy.

Jom ha-Šoa připomíná jedenasedmdesát let od zahájení povstání vězňů varšavského ghetta. Obecně je toto povstání považováno za největší odpor židů proti německým nacistům. V dubnu 1943 povstalo varšavské ghetto, přestože všichni věděli, že šance na úspěch je nepatrná. Téměř měsíc však vydrželi vzdorovat.

V Praze zahájil čtení jmen ministr pro lidská práva Jiří Dienstbier, pod jehož patronací se pietní akt konal. Po něm si k mikrofonu stoupl Gary Koren, velvyslanec Státu Izrael v České republice, a pak už následovala celá řada lidí, ať už přeživších holocaustu nebo jen občanů, kterým víc jak sedmdesátiletá historie nebo současný rasismus a antisemitismus nejsou lhostejné.

V Pinkasově synagoze

**O rozsvícení svícnu se postaral rabín
Karol Sidon**

**Jména obětí přečetli Martin Sochor
a Týna Průchová**

O rozsvícení svícnu se v Pinkasově synagoze tentokrát postaral rabín Karol Sidon stejně jako o závěrečnou modlitbu. Tajemník Michal Borges připomněl oběti války, na které nelze zapomenout. Zaměřil se spíše na současnou dobu, především na ty, kteří nejsou přítomni a nesdílí s námi vzpomínky, ale naopak se snaží vyvolávat antisemitské nálady.

„Burcovat a bojovat proti nenávisti a nesnášenlivosti je podle mne to pravé poselství Jom ha-Šoa. Každoročně se na různých veřejných místech čtou jména těch, kteří nepřežili hrůzy šoa. Je správné, že každoročně těchto míst v ČR přibývá a přibývá i lidí, hlavně mladých, kteří si najdou čas přijít a přečíst jména těch, kteří šoa nepřežili. Jsou to vesměs pro ně neznámá jména lidí, jejichž osud si nedovedou představit,“ řekl Michal Borges a přečetl jména ze své vlastní rodiny, těch, kteří nepřežili, ale také jména svých mnoha vnoučat, která v rodinné linii pokračují.

ef

V Terezíně

Také v Terezíně, na dvorku bývalé modlitebny v Dlouhé ulici, proběhla vzpomínková akce na památku obětím šoa. Úvodem přivítal přítomné doc. Vojtěch Blodig a připomněl, že se v tento den na mnoha místech konají podobná shromáždění u příležitosti připomenutí výročí povstání ve varšavském ghettu. Za Terezínskou iniciativu přečetli jména obětí Věra a Jiří Baumovi. Vrchní rabín Karol E. Sidon se na závěr pomodlil Kadiš.

vb

Za Terezínskou iniciativu přečetli jména obětí Věra a Jiří Baumovi

Na snímku Tereza Brodská, Jakub Železný, Jana Dubová a Marie Ulrichová-Hakenová

Jana Dubová v Portheimce

V pondělí 5. května se konala v galerii Portheimka vernisáž výstavy naší členky Jany Dubové. Smíchovská rodačka, která přežila Terezín i Osvětim, vystavila kolekci svých velmi působivých obrazů pod názvem *Nezapomenu*, doprovázené texty, které jsme zveřejnili v minulých číslech našeho časopisu (viz TI č. 67 a 68).

Svým dílem se pokusila o vyrovnání se se smrtí nejbližších a hrůznými vzpomínkami vůbec.

Výstavu zahájil úvodním prolovem Jakub Železný, ukázkou z jejího literárního díla přednesla Tereza Brodská a za smíchovskou radnici krátce promluvila Marie Ulrichová-Hakenová, zástupkyně starosty páté městské

Matky v Osvětimi

části, která mimo jiné připomněla, že se Jana Dubová představuje poprvé veřejnosti na Smíchově, v místech svého dětství a dospívání, v místech, kde byla naposledy šťastná s těmi, na něž ve svých dílech vzpomíná.

Expozice však připomíná i její rané práce z oblasti užité grafiky a nejnovější počítačové experimenty, do nichž se pouští s obdivuhodnou vitalitou.

mist

Vzpomínkové setkání

Rudolf Černík

Dne 10. 4. 2014 se při příležitosti 72. výročí transportu Akb z Českých Budějovic do Terezína konalo Vzpomínkové setkání, spojené s vernisáží výstavy „Nalézání zmizelých osudů – Memento dvou světových válek 20. století pro mladého člověka“.

Setkání se konalo v Obřadní síni českobudějovické radnice a jeho váženými hosty byli mj.:

- poslední přeživší účastnice transportu Akb pí Hana Tvrská
- českobudějovický rodák a pamětník p. Petr Liebl
- velvyslanec Státu Izrael v ČR p. Gary Koren
- velvyslankyně Polské republiky v ČR pí Grazyna Bernatowicz
- ministr kultury ČR p. Daniel Herman
- primátor Českých Budějovic p. Juraj Thoma

a další. Příjemným překvapením byla hojná účast studentů Gymnázia Česká z Českých Budějovic.

Transportem Akb odjelo 18. 4. 1942 z Č. Budějovic do Terezína 909 žen, mužů a dětí. Pro drtivou většinu byl Terezín pouze přestupní stanicí do vyhlazovacích táborů, osvobození se dožilo pouze 28 z nich.

Po úvodních slovech, které pronesl p. Mojmír Kallus, předseda české pobočky ICEJ (Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jerusalema), a pí Alice Michalcová, vedoucí jihočeské pobočky ICEJ, přišel čas na vzpomínky.

Paní Hana Tvrská vzpomínala na dobu po r. 1940 a jak se jí před 72 lety, kdy s rodiči nastoupila do transportu, radikálně změnil život. Do čtrnácti let jí tehdy chyběl necelý týden. Měla štěstí – přežila ona i její maminka, ale tak jako pro všechny, co přežili, není ani po tolika letech lehké na tyto události vzpomínat.

Pan Petr Liebl je pamětníkem transportu Akb, odjela s ním jeho babička a další příbuzní, a nikdo z nich se nevrátil. Zamyslel se nad tím, jak dlouho to trvalo, než si České Budějovice na své zavražděné židy vzpomněly.

Studenti Gymnázia Česká zazpívali a zahráli staré židovské písně a pochlubili se vlastní poezií. Bylo to krásné a sklidili zasloužený potlesk.

Po vystoupení studentů promluvil primátor města p. Juraj Thoma, ministr kultury p. Daniel Herman a velvyslanci p. Gary Koren a pí Grazyna Bernatowicz.

Po přestávce ředitel Gymnázia Česká p. Antonín Sekyrka se studenty školy představili projekt „Nalézání zmizelých osudů – Memento dvou světových válek 20. století pro mladého člověka“, ke kterému připravili publikaci nazvanou „Příští stanice: Konečná“.

Projekt volně navázal na předchozí „Zmizelé a nalezené osudy“ a ve spolupráci s polskou partnerskou školou ZSE Gorlice realizoval exkurze na vybraná místa související s historií světových válek – bývalá bojiště, vojenské hřbitovy, návštěva koncentračního tábora v Osvětimi a Březince. Dalším z cílů projektu je reflexe současnosti a minulosti našeho národa. Vernisáž výstavy, která byla poté zahájena, a zmíněná publikace dávají představu, jak nahlíží na válečné konflikty a především holocaust dnešní mladá generace.

Bylo příjemné zjistit, že dnešním mladým lidem nejsou minulé události včetně osudů židů lhostejné.

Odhalení pomníku

Dne 22. dubna 2014 jsem se zúčastnil slavnostního odhalení pomníku (po 69 letech) – vězňům *Sonderlager für jüdisch versippte Arier und jüdische Mischlinge* v Bystřici u Benešova, malé obci ve Středočeském kraji, která 50. výročí „založení tábora“ připomněla odhalením památníku koncentračního tábora, kde byla mimo jiné vězněna řada známých osobností – režiséři Miloš Makovec a Zbyněk Brynych, herci Miloš Kopecký, František Filipovský, Jára Pospíšil, Joe Jarský, prof. Jan V. Volavka a mnoho profesorů a docentů, včetně několika generálů čs. armády.

Je dobře, že PAMĚŤ NÁRODA nezapomíná a po 69 letech odčinila křivdu, která se stala. Mladý vězeň, 21letý Ivo Geringer, mimořádně citlivý, obětavý, hodný, ohleduplný a krásný chlapec, zastřelený 19. dubna 1945 na útěku, neměl označení hrobu, ani se celou řadu let nevědělo, kde je vlastně na bystřickém hřbitově pochován.

Myšlenka napravit tuto křivdu vznikla před rokem při setkání zastupitelů obce Bystřice a na základě rozhovoru spisovatelky Aleny Klímové o *Sonderlágru* s nejmladším účastníkem – Pavlem Kohoutem, (tehdy 16letým, dnes 86letým). Díky pochopení pana starosty Daniela Štěpánka a pracovitě a pro věc zaníceně bývalé učitelce paní Mladě Filípkové se věc podařila.

Byl jsem požádán, abych při slavnostním odhalení pomníku řekl pár slov. Mimo jiné jsem se zmínil o bystřických občanech, kteří nám vězňům pomáhali, a zejména o dnes stoleté Marii České.

Pavel Kohout

Nejen v Praze a středních Čechách

Napsal nám do redakce náš člen p. Petr Beck z Bruntálu, že přednáší a zúčastňuje se besed o holocaustu na školách různých typů.

A tak se z jeho dopisu dozvídáme, že za posledních 18 měsíců přednášel na 13 místech. Na příklad v Olomouci, Bruntále, ve Zlíně, Vrbně pod Pradědem a v Rýmařově.

Jsmo rádi, že nejen v Praze a ve středních Čechách, severních a jižních, východních i západních, ale i na Moravě žijí přeživší, kteří šíří osvětu mezi mládeží.

Za jeho informaci, především však za jeho aktivitu, mu předsednictvo Tereziánské iniciativy děkuje a přeje hodně zdraví a životní vitality.

Zrakově postižení oceňují

Pavel Werner, místopředseda TI, se často zúčastňuje různých přednášek a besed, které pořádá ICEJ, avšak nejen těch. Přednáší také na různých školách v České republice, kde se jeho vystoupení setkávají s velkým zájmem posluchačů z řad studentů a žáků i jejich učitelů.

Nejvíce si cení a pyšní se svou přednáškou v Gymnáziu pro zrakově postižené v Jinonicích. Nevidomí studenti mu totiž udělili Řád školního Parlamentu, který s radostí otiskujeme.

mist

S Innou Rottovou mluvila Anna Lorencová

Prozradte nám něco o sobě a o své rodině

Moje maminka pochází z Varšavy z rodiny rabína. Ve dvacátých letech se seznámila s mým otcem, který byl Žid, ale nebyl věřící; byl pokrokový, moderní. A moje babička maminku vyhnala a proklela ji.

Pročpak to udělala?

Protože cudná židovská dívka chodila s nevěřícím chlapcem.

To znamená, že babička byla silně věřící?

Babička byla natolik věřící, že si holila hlavu a přísně dodržovala veškeré náboženské zákony a pravidla. A maminka to měla v sobě. Ale ani tatínkova rodina, rodina pokrokových sekulárních Židů maminku nepřijala. Jednak proto, že byla strašně mladá, a proto, že pocházela z tak přísné ortodoxní rodiny.

Nějaký čas se toulali po Polsku, až konečně přeběhli, překročili hranici sovětského Ruska, kde je zavřeli jako narušitele hranic. Jenže matka už byla v jiném stavu a čekala mou sestru. Maminčin bratr žil v Moskvě, byl významným členem Kominterny, a vyměnili ho.

Jak tomu mám rozumět?

Ve dvacátém roce, po sovětsko-polské válce, Rusové vyměňovali zajatce za politické vězně. Tak se můj strýc – Strassburg – dostal do Moskvy. A když se dozvěděl, že oba rodiče sedí ve vězení, tak zasáhl. Do Moskvy hned nesměli, protože neměli žádné dokumenty, tak se usadili ve městě Orel, kde se v roce 1927 narodila moje sestra. Později se přestěhovali do Moskvy, tam studovali na vysoké škole Kominterny, to byla vysoká školy pro všechny národy.

A v roce 1934, „v prvním kruhu“, jak píše Solženicyn, je vyhodili. Šli především po těch, co přišli z Polska.

Pronásledovali je?

Nepronásledovali, ale odevšad je vyloučili. Rodiče vyloučili z vysoké školy a odjeli do Leningradu. A maminka si nevšimla, že zase čeká dítě, jinak bych se určitě nenarodila. V Leningradě se spojila se svým strýcem, který se dávno před revolucí přestěhoval do Petěrburgu. Měl starozitnictví a koupil mým rodičům malý pokojík v centru Leningradu, asi 12 čtverečních metrů, kde jsem se narodila.

Táta byl švec a dostal se do továrny „Udarnik“, kde pracoval jako dělník. To byla družstevní továrna, tatínek se rychle vypracoval a stal se návrhářem bot. Rodičům se dařilo velmi dobře, protože táta šil střevíce i pro místní dámy a *papalášské* manželky. Byl úžasný.

Když v roce 1941 začala válka, okamžitě se přihlásil do domobrany. Neměli uniformy, ale jinak byli jako na frontě, dali jim i nějaké starší zbraně. Válka začala 22. června, byli jsme právě na pronajaté chatě; táta si vždycky pronajal celý dům, kam jsme se přestěhovali i s nábytkem, se vším všudy. Maminka byla celé léto na chatě. Když začala válka, Němci velmi rychle postupovali k Leningradu. Chata byla blízko Ligy, to bylo malé městečko, několik desítek tisíc obyvatel.

Inna Rottová

Tomu říkáte malé městečko?

To bylo takové rekreační městečko a v ruských poměrech to bylo malé. Tam jsme měli pronajatý dům, a maminka až do 3. července nevěděla, že začala válka. Ale 3. července pro nás přijel táta, a to už jsme vysloveně utkali před Němci. Naložil nás na vůz a sunuli jsme se s ostatními utečenci k Leningradu.

A v srpnu začala blokáda. Táta už byl na frontě a máma chodila do továrny. Pracovala ve vrátnici, byly to tzv. „ozbrojené ochrany“. Sestře bylo čtrnáct let, a už taky pracovala v továrně jako dělnice. Okamžitě se tam začaly vyrábět boty pro armádu. Jako odměnu dostávala máma i sestra odstřížky z těch bot.

To bylo místo platu?

Plat byl normální, to byla prémie. Potravinové přiděly se tenkrát k podzimu rychle zmenšovaly, zejména, když v Le-

ningradě shořely všechny sklady. Němci zasypávaly Leningrad bombami a granáty.

Příděly byly velmi malé, na osobu 125 gramů, a pro dělníky patnáct deka chleba. Přestala fungovat doprava, kanalizace, vodovod, elektřina. Příbuzní a známí se stěhovali dohromady, protože čím víc lidí bylo pohromadě, tím větší byla naděje na přežití.

K nám se nastěhoval mámin strýc; to bylo v lednu 1942, to vím přesně, protože 28. ledna už chleba vůbec nebyl, protože v pekárnách nebylo čím topit. Pamatuji si, jak strýc říkal – kdyby alespoň vydávali mouku, abychom si mohli něco uvařit. A skutečně, 26. nebo 27. ledna začali místo chleba vydávat mouku. Byly strašné fronty, když měla maminka noční, stála ve frontě přes den, a když měla ranní, stál strýc ve frontě odpoledne a v noci.

Jenže 28. ledna strýc onemocněl, už se nezvedl; mně byla zima, vlezla jsem k němu do postele – a on byl studený, byl mrtvý, ležela jsem vedle mrtvého strýce. Kam ho odvezli nevím, v té době nikdo nikoho nepohřbíval, mrtvolu ležely i na ulici. Jezdily nákladáky, mrtvé naložili a odvezli na Piskarevskij hřbitov.

To bylo v lednu, a v dubnu 1942 přivezli mámě raněného otce. Přivezli ho domů, nemělo smysl ho vozit do špitálu; odešel na frontu s jednou ledvinou, byl starý a nemocný a strašně trpěl. Léky nebyly, tedy nějaké byly, ale jen pro ty, kdo se mohli vrátit na frontu a být ještě užiteční.

Máma chodila do práce, já jediná zůstávala doma. 22. dubna už to máma nevydržela, naložila tátu na saně a odvezla do nemocnice, ale když ho tam přivezla, byl už mrtvý. Když se máma vrátila, neměla už ani sílu vystoupit po schodech do druhého patra. Protože se dlouho nevracela, šly jsme ji se sestrou hledat – seděla na schodech a řekla nám jen, že táta už nežije, že se s ní loučil a maminka mu řekla, že ho bude milovat celý život, až za hrob.

Ale život šel dál, zůstaly jsme tři, široko daleko žádný příbuzný. Maminka sice měla nějaké přátele, ale ti se báli s ní kamarádit, protože ona celý život mluvila s cizím přízvukem. Mluvit jidiš nemohla, protože každý by si myslel, že mluví německy.

Až konečně v zimě 1943 otevřeli tzv. „cestu života“. Po Ladožském jezeře, po ledě, se přece jen podařilo dodat do Leningradu nějaké potraviny. Němci byli přesvědčeni, že všichni zahyneme hladem a zimou.

Ještě jedna zajímavá věc: 5. ledna 1943 uspořádali vedoucí Leningradu v Domě učitelů velkou „Jolku“, novoroční svátek pro všechny děti, které zůstaly v Leningradu. Pomocí letadel a té „cesty života“ se tam dostaly pro ně nějaké sušenky a sladkosti. Šly jsme všechny tři, matka, sestra a já. Němci věděli, co se chystá, a nepropustně ostřelovali celý Leningrad.

Blokáda už trvala skoro dva roky, a všichni už jsme uměli rozlišovat, kdy hrozí skutečné nebezpečí a musíme si lehnout na zem, a kdy můžeme ještě pokračovat v cestě. Věděli jsme, že když náboj hvízdá, můžeme klidně jít, protože vybuchne někde dál, a když už je hodně hlasitý, musíme jít k zemi, protože takový zvuk vydává v poslední fázi. Jak jsme slyšeli, že už řve, šli jsme k zemi. Jednou se k nám přidal nějaký kluk, asi dvanáctiletý, a jakmile jsme si lehli na zem, ten kluk se položil na mě – a náboj skutečně vybuchl.

Když střelba skončila, příběhly dívky, které měly službu, matka se sestrou se zvedly, ale já nemohla vstát, protože na mně ležel ten kluk. Když ho zvedly..., na to v životě nezapomenu, měl prošívaný kabát nebo bundu, a to celé bylo propálené střepinami. Ten kluk mi vlastně zachránil život. Ale my jsme šly dál, nemohly jsme si nechat ujít pohoštění z těch balíků, které dětem rozdávali.

Sestra to trochu odnesla, měla nervový šok a začala špatně slyšet, ale přešlo to. A já jsem přestala mluvit, trvalo to asi měsíc a maminka říkala, že to bylo jediné období, kdy jsem nemluvila.

To bylo v lednu 1943 a v září otevřeli školy. Blokáda byla protržená, ale Němci tam ještě byli a stále ostřelovali a bombardovali. Učili jsme se ve sklepě, abychom nemuseli chodit do krytů. Svítalo se petrolejovou lampou a psali jsme na staré noviny, kterých bylo dost. Ale psát jsme se naučili.

Já jsem četla už od čtyř let; byla jsem před válkou stále nemocná, půl roku jsem nechodila, snad to byl dětský revmatismus, který jsem si asi způsobila sama. Hrozně ráda jsem na jaře stoupala do louží, do té studené vody, abych prolomila krustu, která se tam udělala, a domů jsem přišla mokrá a špinavá po kolena, ale hrozně mě to bavilo. Z toho jsem onemocněla a táta mě pak všude nosil.

Kolem mámina strýce byla před válkou velká společnost, jakýsi salón; i když bydlel v jednom velkém pokoji. Jeho manželka, teta Fáša byla asi o třicet let mladší než on, a tvrdila o sobě: „nejsem hezká, ale ďábelsky přitažlivá“. Teta Fáša mě měla moc ráda, vždycky mě postavila na stůl, a já zpívala, recitovala atd. – Tak asi došlo k tomu, že když mi bylo osm let a šla jsem do první třídy, šla jsem už taky do hudební školy.

27. ledna 1944 skončila blokáda Leningradu, byl velký ohňostroj a velká radost. Byla jsem ve druhé třídě a vyprávěla dětem, že jsem pozvána na umělecké turné ve Spojených státech v doprovodu Bostonského symfonického orchestru, i když jsem ani nevěděla, kde Boston je. A když přišla maminka do školy, učitelka se jí zeptala: „Kdy pojedete Inečka do Spojených států?“ Provalilo se, že jsem si všechno vymyslela, a když jsme se vrátily domů, maminka mi řekla: „Až si budeš příště vymýšlet, nikomu to neříkej, ale všechno si napiš.“ Tak jsem začala psát různé vymyšlené příběhy, které vycházely v dětských novinách „Leninské Jiskry“ i v jiných dětských časopisech, a to psaní už mi zůstalo. Kromě toho jsem hrála na housle a vystupovala na koncertech, recitovala a vítězila na recitačních soutěžích a začala psát do „Směny“.

A přesto, když jsem maturovala, ačkoliv jsem měla doporučení, ceny atd., nepřijali mě na novinářskou fakultu. Pokusila jsem se o přijetí na fakultu jaderné fyziky, kde mě taky nevzali a přesunuli mé dokumenty na strojní fakultu. Skládali jsme zkoušku z fyziky, matematiky, chemie – ta byla poslední, šest až osm různých zkoušek z různých předmětů. Přesunuli mě na strojní fakultu, to byla dosti prestižní škola. A ačkoli jsem všechny zkoušky udělala na výbornou, nevzali mě. To byl rok 1953.

Ještě jedna zajímavá perlička: studenti ze všech fakult byli rozděleni do skupin, a každá skupina měla určený den zkoušek. Naše skupina měla číslo 26 a říkali o nás, že jsme škola ►

odsouzenců k smrti; byli do ní zařazeni židé nebo lidé, co žili za války na okupovaném území, a ještě další s nesprávným původem. A jak postupně odpadávali, když jsme přišli k poslední zkoušce, zbyli jsme jen čtyři asi ze třiceti uchazečů. Nakonec jsem zůstala sama a profesor mi řekl: „Kdybyste měla nějaké potíže, vyhledejte mě, já vám pomohu.“ Když jsem zjistila, že nejsem přijata, vyhledala jsem ho a on mi řekl: „To jste vy, to není možné, to je vyloučeno.“ Někam odešel, a když se vrátil, řekl jen: „Nedá se nic dělat.“

Matikář nám nedával normální příklady, ale matematické hlavolamy. A jsou prostě momenty, kdy se ve vás probudí genius, ale jen na pár hodin. Prostě, povedlo se mi to. Později jsem ho pochopila, proč mě přes výborné výsledky na školu nepřijali: nejenže mám židovskou národnost, matka z Varšavy, Židovka. Táta se sice narodil v Libni a bylo mu pět let, když se jeho rodina odstěhovala do Francie a pak do Polska. Místo narození v tátových papírech stálo – Libeň, a když se ptali, kde to je, říkali jsme, že je to nějaká ukrajinská vesnice. U táty to bylo ještě průchodné... , ale u matky se nedalo nic změnit – místo narození Varšava, Židovka. Prostě bylo vyloučeno, aby mě vzali na tak prestižní vysokou školu. Ačkoli předtím ji vystudoval manžel mé sestry. Ten měl ovšem výhodu, že když jeho rodiče byli ve vyhnanství, on pracoval v Karagandě jako horník. Sice jen velmi krátce, protože si při tom udělal maturitu, ale když přijel do Leningradu, nemohli přece horníka nepřijmout na vysokou školu.

Pak jsem rok pracovala v poliklinice, na poště a taky jsem začala hrát v orchestru Vysoké školy technické a ještě jsem chodila na přípravné kurzy Vysoké školy textilní. Všechny zkoušky jsem udělala na výbornou. To už byl rok 1954, a začala jsem studovat na strojínské fakultě Vysoké textilní školy.

Zároveň jsem udělala zkoušky, v podstatě konkurs do mládežnického souboru, který se skládal z velkého orchestru typu Vlachova, z tanečního souboru, měli jsme dvě pěvecká kvarteta – dívčí a chlapecké, a dokonce i loutkáře. A měli jsme i svá představení v obrovském sále, kam se vešly tři až čtyři tisíce návštěvníků, ale skoro se nedaly sehnat vstupenky.

A protože v orchestru jsme byly jen dvě houslistky, tak mě znala půlka Leningradu. Musela jsem být velice opatrná, protože lidé se snažili seznámit se se mnou např. v autobusu, abych pro ně sehnala lístky. Považovali nás za amatérský soubor, ale hráli jsme lépe než profesionálové. Sem tam nás chtěli zakázat, sem tam nám někdo poželhal. Byli jsme i na Mezinárodním moskevském festivalu, bylo to hezké období.

Když jsem ukončila vysokou školu, dostávali jsme umístěnky, a protože odborníků na textilní stroje bylo málo, zůstali jsme většinou v Leningradě. Ale předtím jsem byla na praxi ve velikém závodě v Orle a dva měsíce v Kolomně, kde je spousta strojírenských závodů.

S houslemi jsem se rozloučila. Od 13 let jsem si přivydělávala tím, že jsem myla podlahy. A protože jsem neměla sílu, abych dala vodu ohřát na sporák, myla jsem podlahu studenou vodou a zničila jsem si ruce. Krásně jsem hrála na housle, ale obtížnější technická místa jsem nezvládala.

Ve škole jsme zrovna probírali Fučíka – měli jsme speciální předmět, dalo by se říct – světovou literaturu. Pro-

bírali jsme Svatopluka Čecha, Broučkovy výlety a ještě mnoho dalšího. Neznali jsme Nezvala, ale měli jsme abbého Prévosta. Když můj první muž přijel do Moskvy, lezly mu oči z dulků, když se dozvěděl, co jsme měli ve školních osnovách.

Měli jsme taky večírek, věnovaný 17. listopadu, kam byli pozváni i cizinci, a mezi nimi František Janouch. Bylo to v roce 1951, byla jsem šestnáctiletá slečna, recitovala jsem a Janouch se mi strašně líbil. Vysoký, dobře živený, s modrýma očima a mluvil s krásným cizím přízvukem; prostě konec, a začala jsem se zajímat o Československo.

Promovala jsem v letě 1959. A na podzim jsem se seznámila s mým budoucím mužem a v únoru 1960 jsme se vzali.

Kdy jste poprvé přijela do Prahy?

Poprvé a naposledy. 7. září 1960. A 1. října už jsem nastoupila do práce, bez znalosti jazyka. Začala jsem pracovat v konstrukčním oddělení Výzkumného ústavu pro sdělovací techniku, musela jsem prostudovat normy, protože to byla konstrukce přístrojů v oblasti fyziky pevných látek. A ještě jsem se přihlásila na postgraduál, takže jsem studovala fyziku pevných látek, a taky na katedru češtiny na UK, kde mi dovolili studovat po večerech češtinu. To už byl rok 1962, kdy se narodila Světlana, a byly jí čtyři měsíce, když jsem ji dávala do jeslí, protože manžel ještě studoval, a já jsem ho živila. Musela jsem se přihlásit do bytového družstva, postgraduál, práce a dítě. Světlaně bylo pár měsíců, když se objevilo, že čekám další dítě. Narodila se Jana, je mezi nimi jen patnáct měsíců. Věděla jsem, že to nezvládnou a hledala jsem místo, kde bych měla více času – a to bylo školství. V roce 1963, Jana byla na cestě a Světlaně bylo asi 10 měsíců, šla jsem učit technické předměty na učňovské škole. Kupodivu mě kluci dobře přijali. Učila jsem strojírenskou technologii, stroje a zařízení a technické kreslení. Takže byly prázdniny a nebylo to celých osm hodin. Předtím v konstrukci se začínalo o půl sedmé, Světlanu jsem v šest hodin ráno dávala do jeslí a chodila jsem pro ni večer v půl šesté, ještě byla kojeneček. Když se narodila Jana, to už jsem byla na učňovce, jenže ta byla v Michli a jesle jsem měla v Krči. Odevzdala jsem Světlanu a s břichem jsem jela do Michle, kde jsem odučila pár hodin, jela jsem pro Světlanu a s břichem jsem na Kačerově musela nakoupit. Jezdila jsem autobusem, kde nebraly kočárky. Autobusem, dvěma tramvajemi – tady ještě nic nejezdilo a zezdola z Černokostelecké jsem nahoru všechno táhla.

A když mě v jedenasedmdesátém vyhodili a nikam mě nechťeli vzít, šla jsem tlumočit a překládat. A zároveň jsem začala psát. K dnešnímu dni mám za sebou víc jak 40 vydaných knižních titulů různých žánrů: společenských a historických románů – ...a na hlavu se snášejí dějiny, *Hrátky s přízraky*, *Muži s cizinkami*, literatury faktu – *Den pěti světů*, *Doktorka ze Ženevy*, detektivek – *Dcera atraktivního nebožtíka*, *Případ dárkové kazety*, *Vidiny popletené tlumočnice* a souborů povídek – *Šest hodin ve vlaku*, *Ostrov stálého štěstí*, *Lásky svobodných a nevěry ženatých*.

Do roku 1998 jsem publikovala pod jménem Inna Mirovská, nyní píšu pod jménem Rottová.

30. Divadelní dny na Bodamském jezeře

AMATEUR THEATER FESTIVAL – FRIEDRICHSHAFEN

Hanuš Hron, foto: Christian Lewang

Konalo se to 6. až 13. dubna 2014 v krásném prostředí Bodamského jezera, které nemohl překonat ani občasný jarní déšť. Hostitelem festivalu byla Bodensee Schule Svatého Martina, která má dva divadelní prostory a pro četné rozhovory dala navíc k dispozici i školní kapli. Těžiště letošního ročníku bylo zaměřeno na dětství a divadlo v časech nacionálního socialismu, zejména na Terezín.

Z představení *Brundibára*

dínu, kterou hráli. Před a po představení se dostavil hlad a starost, zda a kdy transport. Ti dnešní, jakkoliv hrají přesvědčivě a jako o život, nejsou a budí jim to navěky přáno, ničím ohroženi. A pak jsem tu já jako divák tenkrát a teď. Neboť, ať si fandím jak si fandím, nějak jsem se, ve smyslu slovanského přísloví „Nichts dauert ewig, auch der schönste Jüd wird schäbig“ přece jenom drobátko změnil. Nejméně v tom,

to člověk nečekal. Příroda je totiž příroda a s tím se nedá hnout. Omlouvám se za ten optimismus všem pravověrným očitým svědkům a chápu, že si zasloužím zapuzení. Věřím však, že moji Friedrichshafenové mně rozumějí. Ale abych se vrátil k Brundibárovi. Němečtí dětské sólisty, sbory a velký hudební doprovod byli skvělí. Zejména kočka, špaček a pes byli od těch terezínských k nerozeznání. Ško-

Na snímku zleva: Hanuš Hron, Judith Schwarzbarth-Rosenzweig z Haify, Cvi Cohen z kibucu Ma'abarot

Festival byl proto, jak jinak, zahájen dětskou operou Hanse Krásy a Adolfa Hoffmeistra *Brundibár*. Kromě premiéry následovaly ještě tři reprízy, vždy beznadějně vyprodané.

Součástí divadelního festivalu byla také výstava „Děvčata z pokoje 28, L410 Terezín“, ztvárněná podle stejnojmenné knihy německé autorky Hannelore Brenner-Wonschick a na základě osobních vzpomínek žen vězněných v dětství v Terezíně. Hannelore Brenner-Wonschick byla také přítomna.

V neposlední řadě velkou pozornost po celou dobu festivalu vyvolala přítomnost pětice pamětníků holocaustu. Byli to Helga Pollak – Kinsky z Vídně, Judit Schwarzbarth – Rosenzweig z Haify, Cvi Cohen z kibucu Ma'abarot, Anna Lorencová z Prahy a závěrem i autor této reportáže Hanuš Hron z Nejdku.

Tolik fakta a nyní dojmy. *Brundibára* jsem v životě viděl dvakrát.

Jednou ve věku 16 let a nyní po druhém o 73 let později. Rozdíl je dvousměrný. Především v účinkujících. Ti tehdejší prožívali radost, ale jen tu ho-

že bez sluchadla bych si *Brundibára* klidně spletl s *Prodanou nevěstou*. A taky v tom, že se dostavilo dojetí, v doprovodu s vlhkem v oku. A tohle oční mlžení pak mělo svůj příliv a odliv, během četných svědeckých hovorů s dětmi různých věků, učiteli i ochotnickými herci. Zkrátka jsem se potřeboval rozveselit, a tak jsem hovořil o Terezíně také z jiného soudku. Vysvětlil jsem sémantický pojem „Šlecht šlojz“, popsal techniky lovení blech a štěnic, drama fotbalových utkání na šancích a vysvětloval obsah básně, kterou můj patnáctiletý kamarád Jirka Polák z Prahy zveřejnil na záchodku Podmokelských kasáren. Zněla: *Stará pravda to nám praví, špatná strava škodí zdraví. Jednu věc však všichni víme, že tu zácpou netrpíme. Serem spíše víc než dost, jeden stálý místní host. Odvahu přeložit ji do básnického jazyka Goetha a Schillera jsem však v sobě nenašel. Hovořil jsem dále o listu dosud nepopsaném, o terezínských láskách. Ty byly důkazem, že naše mladistvé náklonnosti nekvetou jen v každém věku, ale také na mnohém místě, kde by*

da, že je Hans Krása ani Adolf Hoffmeister nemohli vidět a slyšet. My, co jsme slyšeli a viděli nejen *Brundibára*, ale i hlas a srdeční tep německé mládeže a veřejnosti, jsme byli potěšeni.

A na konec trochu *machrování*. Od takového množství očitých svědectví je třeba se také odreagovat. Pobřeží Bodamského jezera je totiž *lautre rovina* a tudíž pro starce ideální cyklistický terén. V půjčovně zapůjčené kolo bylo, jako vše v Německu, v perfektním stavu. A abych měl o svých gerontických výkonech svědectví, našel jsem si vdanou dívku, matku dvou dětí, žijící t.č. s manželem ve službách EU v Bruselu. Jmenuje se Jitka Mlsová-Chmelíková a je autorkou biografie o židovském malíři Davidu Friedmannovi. Ta moje cyklistické výkony na trase Friedrichshafen – Lindau – Meeresburg kdykoliv dosvědčí.

Závěrem všem „očitým svědkům holocaustu“ sděluji, že se dalšího Divadelního festivalu ve Friedrichshafenu zúčastním až k jeho 50. výročí v roce 2034. Do té doby mne může kdokoliv zastupovat.

NÁVŠTĚVA DIVADLA Z PHILADELPHIE V PRAZE

Raja Žádníková

Dne 15. dubna 2014 přijela do Prahy skupina 32 mladých herců, jejich rodičů a známých z Philadelphie. Již dva a půl roku pracují na projektu „The Butterfly Project“ a přijeli do Prahy zahrát divadelní hru napsanou americkou spisovatelkou Celestou Raspanti, která měla premiéru v roce

Raja mezi mladými herci

1967 v Milwaukee v USA. Hra byla napsána na základě kreseb a básní dětí v Terezíně „Motýli tady nežijí“ a hlavní hrdinkou je dívka Raja. Kniha byla přeložena snad do všech světových jazyků a divadelní hra se hrála v 27 zemích světa. Děti z Philadelphie jí hrály víc než 50x ve Spojených státech.

Pobyt herců v Praze zahájila asi dvouhodinová diskuse s Rajou a následovala večere v Lobkovickém paláci. Byl právě Seder a byla to opravdová mimořádná oslava.

Hra byla nejprve uvedena v Praze v divadle Mladých a opět následovala diskuse. Všechny překvapilo, kolik tyto děti, které neprožily válku ani jiný druh pronásledování, věděly o holocaustu, a jak pochopily význam hry v celém rozsahu. Celesta by měla radost. Další den hrály děti v Terezíně, což byla pro ně i pro obecenstvo opět velmi významná událost. Celý pobyt, a vše co se během těchto dnů událo, bylo myslím pro všechny nezapomenutelné.

Pozvání

Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v Praze zve členy Terezínské iniciativy a jejich rodinné příslušníky dne 16. října 2014 od 15 hod. k setkání v Lobkovickém paláci, Vlašská 19, Praha 1 - Malá Strana.

Bližší informace uveřejníme v dalším čísle našeho časopisu.

PROJEKT „Terezínská iniciativa a Institut jako součást kultury paměti po roce 1989“

tereza.stepkova@terezinstudies.cz

V dubnu letošního roku jsme zahájili práce na novém projektu, jehož cílem je zdokumentovat a zmapovat historii Terezínské iniciativy a Institutu TI. Výsledkem projektu bude v první fázi magisterská práce a zpracovaný archiv TI, následně články, publikace a další materiály o historii obou institucí, které se v příštích letech dočkají kulatých výročí: Terezínská iniciativa v roce 2016 čtvrtstoletí své existence, Institut pak stejného jubilea v roce 2019. K tomuto datu by měla být reprezentativní publikace hotova. Ačkoli je projekt teprve na začátku, první kroky jsme už provedli:

na konci loňského roku jsme digitalizovali – naskenovali všechna archivní čísla časopisu Terezínská iniciativa a zveřejnili je na našich společných internetových stránkách, v květnu letošního roku jsme začali spolupracovat se studentkou Filozofické fakulty UJEP Ústí nad Labem, která bude psát o historii TI svou magisterskou práci. Součástí její práce bude také zpracování archivu TI a ITI, které jsou v prostorách obou institucí v *Jáchymce*.

Zpracováním, myslíme nejen jejich studium, ale také inventarizaci – rozřídění a popis, aby bylo možné v dokumentech hledat a nacházet informace i v budoucnosti. Pro uchování důležitých pramenů plánujeme také jejich digitalizaci. Součástí výzkumu budou rovněž rozhovory s pamětníky – členy Terezínské iniciativy, kteří se do její práce aktivně zapojovali.

V současné době jsou otázky týkající se reflexe holocaustu v rámci tzv. Memory Studies a Memory Culture – vědních disciplin zabývajících se studiem paměti a kulturou paměti po roce 1945 velice aktuální. V USA a západní Evropě jsou tato studia součástí vysokoškolského studia a nabízí studentům možnost zabývat se zkoumáním reflexe historických událostí z mnoha stran a vědních oborů. U nás je tato část našich dějin zkoumána v rámci dějin komunistického režimu, v němž se však věnuje pozornost spíše jiným tématům. A období po roce 1989, kdy bylo konečně možno se výzkumu a připomínání obětí holocaustu plně věnovat, ještě často nepovažujeme za Historii s velkým H, a tedy ani hodnou zpracování. K přehodnocení tohoto pohledu bychom rádi přispěli také naší prací na projektu. Zejména proto, že je nutné zachytit osobní vzpomínky těch, kteří se na vzniku a formování Terezínské iniciativy podíleli a kteří k její práci přispěli svou aktivní činností.

Naším cílem je zdokumentovat a zmapovat historii Terezínské iniciativy v co možná nejširším záběru, ale také přispět do širší diskuse o motivech a způsobech, jakými se připomínání historie holocaustu a jeho obětí děje.

Proto bychom Vás, členy Terezínské iniciativy, rádi požádali o spolupráci: pokud můžete přispět svou vzpomínkou nebo jakýmkoli dokumentem, fotografií a podobně na Vaše působení v Terezínské iniciativě nebo Vašich blízkých, kontaktujte nás prosím na adrese:

Institut Terezínské iniciativy, Jáchymova 63/3, 110 00 Praha 1

Telefon: +420 222 317 013, Mobil: +420 776 743 554

E-mail: institute@terezinstudies.cz

Stopy Alfreda Bergela

Pavla Neuner, ŽMP

Alfred Bergel se narodil v Olomouci v roce 1902. V říjnu 1942 byl deportován do Terezína a o dva roky později zahynul v Osvětimi. V Terezíně byl zaměstnán jako malíř v tzv. Laučárně (Lautscher Werkstätte) a byl nucen k výrobě falzifikátů uměleckých děl. Působil rovněž v dětských a mládežnických domovech, kde přednášel o umění.

Doktorka Anne-Kathrin Weise z Institutu Karla Königa pracuje na knize, kterou chce pozapomenutého malíře připomenout. Prosíme pamětníky, aby se obrátili na Židovské muzeum v Praze, pokud se s A. Bergelem se-

tkali, bydleli s ním v chlapeckém domově Q 609, vyslechli jeho přednášky, nechali se od něj portrétovat či jsou ochotni o něm poskytnout jakékoliv jiné svědectví. Pátráme i po osudu příbuzných. Alfredova manželka Sofie, rozená Gutbinder, v roce 1908, přežila koncentrační tábor Osvětim a byla osvobozena v Lenzingu. Její další osud je neznámý, víme jen, že se později jmenovala Sofie Tiger. Alfredův bratr Artur pracoval v Terezíně jako lékař.

Falzifikace uměleckých děl v Terezíně je obecně vcelku neznámé téma, které ještě nebylo podrobněji zpracováno. Zásadním zdrojem jsou v tomto případě vzpomínky pamětníků. Pro poskytnutí svědectví kontaktujte Pavlu Neuner, kurátorku sbírky Rozhovory s pamětníky v ŽMP, tel: 222 749 227, pavla.neuner@jewishmuseum.cz.

Vyznamenání pro Janu Müller

*Doris Grozdanovičová
a Jana Müller*

Stejně jako někteří další členové Terezínské iniciativy, mívám občas i v Německu přednášky a besedy o holocaustu. V Berlíně jsem letos u příležitosti Dne Ústavy Německé spolkové republiky, který se slaví 23. května, zažila ovšem něco zcela výjimečného, když Cenu „Velvyslankyně za demokracii a toleranci“ obdržela má dávná přítelkyně Jana Müller z Dessau, která se po léta obětavě zasazuje o práva Romů a Židů.

Málokdo si takové vyznamenání zaslouží jako právě ona.

Doris Grozdanovičová

Nezapomenutelný zážitek

Věra Harms-Rimplová, Dirk Harms

Jsem členka Terezínské iniciativy 2. generace a žiji se svým německým manželem v Brémách. Měli jsme velké štěstí, že jsme 27. května byli zrovna v Praze a mohli se zúčastnit premiéry filmu mladého režiséra Matouše Bičáka o Tomanu Brodovi.

V žižkovském kině Aero bylo plno, velmi nás potěšilo, kolik mladých lidí tam přišlo. Ale potkali jsme také několik známých z TI. Vládla tam pěkná, skoro rodinná atmosféra. Film a беседа na nás hluboce zapůsobily! I můj muž, který rozumí jen málo česky, byl během celého večera fascinován tím, co nám bylo ukázáno.

Nezapomenutelné! Vůbec mu nevadilo, že propásl první půlku koncertu jeho milované Radůzy v paláci Akropolis. Ten neuvěřitelně angažovaný filmářský tým, kterému se podařil vynikající dokument, nás opravdu nadchl. Přírodní škoře s jejími studenty a učiteli patří náš upřímný dík a obdiv!

Ale co by byl ten film bez jeho protagonisty dr. Tomana Broda! Málokdy jsme se setkali s tak krásným a silným člověkem. Ten, který byl jednou víc mrtvý než živý, je nyní opět ochoten zopakovat si cestu svého neuvěřitelného trápení a podat o tom svědectví mladým lidem.

Děkujeme z celého srdce panu Tomanu Brodovi, že nám umožnil podílet se na jeho příběhu utrpení, ve kterém nakonec zvítězil! Přejeme mu ještě mnoho šťastných let!

Kdy uvidíme tento film také v Německu? Jsme přesvědčeni, že by to i zde mnoho lidí zajímalo.

Ocenění

Prezident Spolkové republiky Německo Joachim Gauck propůjčil Helze Hoškové-Weissové za její zásluhy německé státní vyznamenání *Záslužný kříž na stuze*.

Vyznamenání jí předal velvyslanec Spolkové republiky Německo Detlef Lingemann při slavnostním obědě v Lobkovicském paláci dne 2. června 2014.

dl

Pár otázek pro PhDr. Zuzanu Peterovou

Zuzanu Peterovou naši čtenáři asi znají. Pracuje jako psychoterapeutka na Pražské židovské obci a zabývá se především problémy přeživších. Kromě toho je trenérka paměti a pozitivního myšlení. A také má koníčka – píše knížky s nejrůznější tematikou – od dokumentárních – „Rabín Feder“, „Jak jsme se zbláznili – můj táta Ota Pavel a já“, až po humoristické – „Jak přežít v rodině“, „Jak přežít pubertáky“. V posledních třech letech jí vyšly knížky „Proč pláčeš, duše? – Z praxe terapeutky“ a „Když duše bolí“.

Přesto považuji za vhodné ji představit členům TI, alespoň z té stránky jejího života, která není tak úplně a všem známá.

Paní Peterová, vím, že žijete velice aktivním životem, že jste povoláním psychoterapeutka a působíte na Židovské obci v Praze. Velice ráda bych s vámi udělala rozhovor pro náš časopis Tereziánská iniciativa. Vyprávějte něco o sobě a o své rodině, případně vám položím nějaké otázky.

Narodila jsem se v říjnu 1950 a pocházím z židovsko-německé rodiny. Vychovala mě hlavně moje babička Gertruda. Někteří moji předkové pocházeli až z Vídně a z Německa. Babička Gertruda pocházela z ortodoxní rodiny z Plzně, v rodině byl rabín Arpád Hirschberger. V Praze má i tzv. „Stolperstein“ a jedno vnouče se po něm jmenuje Arpád.

Byla jsem vychovaná v tom smyslu, jak to v padesátých a šedesátých letech bylo dost obvyklé; že jsme židé, ale že se o tom nesmí, nebo alespoň není vhodné, mluvit. V tomto duchu mě babička i maminka vychovaly. Tatínka v padesátých letech zavřeli pro *rozvracení republiky* a jako „nepřítel“ zřízení byl mimo jiné držen plných 19 měsíců v samovazbě v Ruzyni. Mé mamince hrozilo rovněž vězení, protože se s tatínkem nerozvedla. A tak jsem prošla i velkou životní zkušeností, zažila na vlastní kůži, co je to mít nedostatek jídla a doma zimu, protože jsme neměli na uhlí. Maminku nechtěli nikde zaměstnat, vodili ji k výslechům, atd.

Když jsem šla do školy, tak se nějak *prosekle*, že tatínek je v kriminále, a děti se mnou nechtěly kamarádit; měly od rodičů nařízeno, že jsme *politictí živlové*, a kamarádit se mnou není dobré. Jiné si myslely, že tatínek je zloděj – a na těchto dvou hranicích jsem se pohybovala. A navíc se vědělo, že jsme židé, takže jsem v celé třídě měla jen jednu kamarádku, která při mně stála. Ta měla taky velmi těžký život, zase z jiných, sociálních důvodů; měla těžce nemocné rodiče, kteří byli o mnoho let starší, než bylo obvyklé. To je můj poněkud smutný pohled na dětství a na školu.

Byli jste sionisté?

Byli jsme obrovští sionisté, protože moji rodiče a babička věděli, že kdybychom se vystěhovali do Izraele, kdybychom včas odešli, nebyla by babička prožila holocaust a nebylo by to, co jsem musela prožít s tatínkem v padesátých letech, což vyústilo v období 1966–67, kdy tatínka pustili a plně rehabilitovali a my jsme požádali o vystěhování do Izraele.

Velká vlna zájemců tehdy mohla odejít. Tatínek už měl slíbené zaměstnání v Tel Avivu, naši přátelé nám obstarali byt, a měli jsme tam dokonce i příbuzného, velmi slavného plicního lékaře. Jenže *strana a vláda* to nepovolila. Představte si tu situaci, že jsme měli všechno připravené, dokonce i klavír. Ten byl speciálně uložen v dřevěné přepravní bedně pro transport do Izraele. A najednou přišlo rozhodnutí, proti kterému nebylo odvolání, a museli jsme tu zůstat.

Praktikovalo se ve vaší rodině náboženství? A do jaké míry? Víím, že velká část naší kehilá ve skutečnosti žije vlastně profánním životem a dodržuje jen tzv. Velké svátky (což je do jisté míry i můj případ). Navzdory tomu soudím, že jsme mimořádně soudržná společnost, což je uspokojivá a uklidňující skutečnost.

V naší rodině, navzdory státní politice, jsme dodržovali nejen Vysoké svátky, ale babička i šabaty, snažila se i o dodržení kašrutu (košer potravin) a v tom se mě snažila vychovávat. Pamatuji se, jak velký to byl pro ni problém třeba v sobotu, kdy se ještě pracovalo, dostat důchod. Musela odmítnout poštače podpis na platební poukázce. Bála se totiž prozradit pravý důvod, a tak jsme pokaždé vymýšlely jiný a jiný – například, že si rozbila brýle a nevidí, nebo že si pochroumala prst na ruce a neudrží tužku...

Jak se vám žilo, jak jste pokračovali?

Pokračovali jsme tak, že se nedá nic dělat. Já jsem byla vychována na židovském hřbitově na Želivského, protože tam se mnou babička i maminka chodily; my jsme nechodily do žádného parku, na dětské hřiště a podobně; ony se nechtěly stýkat s *normálními babičkami a maminkami* a vyprávět, proč nemám tatínka a podobně. Proto vyhledávaly spíš ten židovský hřbitov. Ale já jsem to jako dítě absolutně nesnášela, protože mi vždycky říkaly – vidíš, tenhle umřel včas; šly jsme dál k nějakému dalšímu hrobu a zase říkaly – ten taky umřel včas. Mně to strašně vadilo, jakýpak „umřít včas?“ Až později jsem pochopila, co tím vlastně myslely, že ti lidé zemřeli před druhou světovou válkou. Takže můj svět, to byl židovský hřbitov, to byla ta těžká knuta, že jsme pořád pronásledováni, pořád někdo něco proti nám má, a my se nesmíme příliš otevřeně vyjadřovat. Pamatuji se, že i v těchto dobách chodily moje babička i maminka – otec byl stále ještě zavřený, do Jeruzalémské synagogy, a aby nebylo vidět, že nesou modlitební knížky, tak si je vždycky zabalily do novin. Ale pamatuji i na krásné *Jom kipury* s jablíčkem a do něj napíchaným hřebíčkem atd.

A já jsem si v té době jako dítě řekla – já jsem židovka a já tuhle smutnou, tíživou atmosféru jistého provinění a strachu prožívala, já proti tomu musím něco udělat. A začala jsem chodit mezi židovskou mládež, která se ještě stýkala s doktorem Heřmanem, který nám přednášel. Poznala jsem rabína Federa, o kterém jsem o mnoho let později napsala knížku. A říkala jsem si, že jsem hrdá židovka. Moje babička to těžce nesla, protože měla o mne strach; říkala – proboha tě prosím – vždyť se ženeš do neštěstí. A já jsem jí odpovídala: ale já to tak cítím, a ona říkala – je to krásné být hrdý žid, ale nikam to nevede.

Ale nic se nepříhodilo, naopak naší velkou radostí jsou čtyři děti, které se k židovství hrdě hlásí, a syn se stal dokonce rabínem.

Od války a židovské perzekuce už jsme značně vzdálení, máte pocit, že někdo z lidí, zejména, kdo prožil holocaust, stále ještě žije s nějakým traumatem?

Kdo přežil holocaust – nemůže zapomenout. I když je to už tolik let, tak vzhledem k dlouhodobé paměti, která se nám přibližuje s přibývajícím věkem, utrpení z války je pro mnohé přeživší stále živým a bolestným tématem, i když o něm třeba záměrně nehovoří.

Kniha o souvislostech moderní evropské historie

Eva Štichová

Na přelomu let 2013 a 2014 se objevila zásluhou nakladatelství Prostor z angličtiny do češtiny přeložená kniha „Intelektuál ve dvacátém století“. Je to rozhovor dvou významných historiků Tonyho Judta (1948 – 2010) a Timothyho Snydena (1969) – mimochodem autora u nás známé knihy „Krvavé země“. Jak titul napovídá, zabývají se tu oba vědci problémy politického dění a myšlení ve 20. století. Prolíná se tu zamyšlení nad historickými událostmi ve světě a autobiografické prvky ze života staršího ze spisovatelů. Právě jeho vztah k evropským dějinám, ovlivněný prožitky členů jeho široké rodiny od Polska a Litvy přes střední Evropu, Belgie a Irsko až do Londýna, kde se jeho předkové usadili už v roce 1905 a kde se později Tony Judd jako syn židovských přistěhovalců narodil, mu umožnil rozhled po všeobecných dějinách i osudech lidí. Už jako renomovaný historik, absolvent studií na univerzitách v Cambridge, Paříži, King's College a kalifornské univerzitě, se věnoval evropským a zvláště východoevropským dějinám. Tak se seznámil i s českou literaturou, českými disidenty, a dokonce se naučil i česky.

Rovněž Timothy Snyder se po studiích na Oxfordu a Harvardu zaměřil na dějiny střední a východní Evropy na Yaleově univerzitě. V okruhu jeho badatelské činnosti je i vývoj myšlení u nás, zná nejen Kafku a Kunderu, ale i další intelektuály z našeho prostoru. Musíme ocenit rozhled, důkladnost i originální pohled, se kterým se setkáváme. Podstatnou částí díla je fenomén holocaust, ne pouze z období válečného, ale i postoje různých národů v době poválečné, včetně konfliktu izraelsko-palestinského. Zabývá se i názory Hanny Arendtové, její definice banality zla, filozofií fenomenologie, kterou razil přívrženec nacistů Martin Heidegger a jež se stala tak populární; prezentuje též učení filozofů a ekonomů Hayeka, Keynesa, Karla Poppera. Samozřejmě hodnotí i obě totality, nacismus i stalinismus.

Není to lehké čtení, ale kdo by se chtěl seznámit hlouběji s problematikou století, jež nám bylo dáno prožít,

asi by tuto knihu ocenil. Má 398 stran a úvod k českému vydání napsal Jiří Pehe.

Kabarety a hry v terezínském ghettu

Eva Štichová

Již delší dobu jsme sledovali badatelskou práci Lisy Peschel, mnozí z nás se s ní i sešli. Jejím tématem bylo popsání kulturního života v Terezíně. Nyní se nám dostává do rukou výsledek jejího úsilí – publikace pod těžko přeložitelným názvem „Performing Escape“ – nejspíš „V zajetí předvádění“. (Kniha je zatím jen v angličtině.)

Kniha má 418 stránek, mnohé z nich jsou reprodukcemi ilustrací, letáků, fotografií i kreseb, pocházejících z fondů Památníku Terezín, Jad Vašem, Židovského muzea v Praze i soukromých archivů.

Dlouhý, podrobný úvod napsala sama autorka se záměrem seznámit i méně zasvěcené s nacistickou politikou, zvláště spojenou „s konečným řešením židovské otázky“. Zajímá ji především kultura v ghettu, hlavně divadelní činnost všeho druhu, ať už to byly opery, operety, kabarety, loutkové divadlo a hry pro děti, a to v českém i německém jazyce. Mimo jiné se zabývá úvahami, jak působily na uvedené aktivity strádání obyvatel ghetta, hlad, špína, útlak, jejich snaha zapomenout a vymanit se z každodenních útrap či byly projevem odporu a uchování lidské důstojnosti a odhodlání přežít. K pochopení všech okolností zkoumá i historii a postavení Židů v zemích, odkud do Terezína přicházeli.

Pojednání o konkrétních představeních je rozděleno do českého a německého jazykového okruhu. Najdeme tu některé revue a kabarety se zpěvy (dokonce i s notovými záznamy), loutkové divadlo z dětského domova, hru Hanuše Hachenburga, rozhlasový pořad apod.

Německá tvorba zahrnuje oblíbené kabarety, programy při příležitosti ži-

dovských svátků, např. Purim, Chanuka. Ke všem představením jsou uvedeni účinkující, autoři i s jejich biografii, scénáře i plakáty. Na konci knihy najdeme vysvětlivky k výrazům obvyklým v ghettu, bohatou bibliografii a plán ghetta.

Ivan Klíma ve svém textu píše, že sám jako dítě zažil a dodnes vzpomíná na provedení Prodané nevěsty, Hubičky, Ženitby, Velblouda uchem jehly a ovšem i Brundibára. Oceňuje, že vedle hodnotných děl, která pocházela z „normálního života“, vznikla v ghettu i řada původních her, inspirovaných např. Voskovcem a Werichem z meziválečné doby.

Uvažuje také o důvodech, které vedly zdejší SS k toleranci vůči těmto aktivitám a míní, že je vedlo očividně vědomí, že aktéry čeká stejně „konečné řešení“ a je lepší dočkat se ho v klidu. Když očekávali návštěvu Červeného kříže, sloužila jim existence kulturního života v ghettu jako alibi. Ke konci války, když si konečně uvědomili, že ji prohrávají, možná spekulovali také už o možnosti vlastní záchrany a doufali v určitou shovívavost. Nicméně vězni dovedli této situaci využít k posílení své odolnosti a vůli k přežití.

Klíma připomíná, že v Terezíně nebylo jen divadlo, hudba, recitace, ale pozoruhodné a velmi riskantní bylo umění výtvarné, snažící se zachytit realitu a uchovat svědectví o životě v internaci, byť to většinou umělci zaplatili životem.

Nejlépe uzavírá tento text shrnutí Iva-ny Klímy: Tato antologie přibližuje zájemci neobyčejně důkladným a působivým způsobem důležité momenty života a rozvíjení kultury mezi zdmí ghetta navzdory osudu a trápení uvězněných.

INFORMACE – VZKAZY – VÝZVY – PROSBY

Joachim Gauck a Miloš Zeman v Terezíně

„Návštěva německého prezidenta Joachima Gaucka v Terezíně navazuje na jeho nedávnou návštěvu Lidic,“ připomněl prezident Miloš Zeman říjen 2012, kdy německá hlava státu navštívila lidický památník. Už předtím se Joachim Gauck za vyhlazení Lidic nacisty tehdejšímu prezidentu Václavu Klausovi písemně omluvil.

V úterý 6. května prošli oba prezidenti terezínskou Malou pevností a na třetím nádvoří se státníci poklonili pomníku popravených. Na Národním hřbitově potom vzdali hold všem, kteří internaci, ať už v Malé pevnosti nebo v židovském ghettu, nepřežili. V Terezíně zemřelo 35.000 lidí.

Pietní akt zakončil židovskou modlitbou pražský rabín Karol E. Sidon. „Od prezidenta Gaucka to neberu jako pouhé gesto, ale opravdový zájem. Znáám ho jako slušného člověka,“ řekl rabín.

Dny svobody a Brundibár v Plzni

U příležitosti oslav 69. výročí osvobození Plzně americkou armádou se v pondělí 5. května 2014 konalo slavnostní představení dětské opery Brundibár. Přítomni byli nejen přeživší holocaust, ale také veteráni II. světové války, kteří se zúčastnili osvobození Plzně. Šlo o veterány americké a belgické armády. Z přeživších byli v hledišti na příklad pí Eva Lišková, plzeňská rodačka a světoznámá cembalistka Zuzana Růžičková, dále rovněž plzeňský rodák p. Petr Riesel, Tomy Karas a Toman Brod. Velmi pěkné bylo, když veteráni a přeživší holocaust byli po skončení představení pozváni na jeviště a konala se s nimi krátká beseda. Všichni diváci byli velmi dojatí.

Hana Herzová, Plzeň

19. května oslavili své narozeniny

Dagmar Lieblová a Nicholas Winton. Nicholas Winton oslavil své 105. narozeniny a prezident republiky Miloš Zeman mu hodlá 28. října předat Řád bílého lva.

Dagmar Lieblová je o 20 let mladší a její narozeniny jsme oslavili na schůzi předsednictva Terezínské iniciativy.

Redakce TI oběma jubilantům gratuluje a přeje všechno nejlepší, životní optimismus a pevné zdraví. *Ad mea veesrim šana!*

Vážení přátelé,

druhý ročník největší dokumentaristické soutěže *Příběhy 20. století* právě startuje. Hleďte zapomenuté pamětníky! Zaznamenejte vzpomínky a životní osudy svých příbuzných, sousedů či známých a vyhraďte až 50 tisíc korun spolu s dalšími zajímavými cenami! Soutěžte sami nebo v týmu.

Zapojit se může každý, kdo se od 8. dubna do 5. října 2014 zaregistruje na www.pribehy20stoleti.cz a uloží zde svůj soutěžní příspěvek – autorskou audio či video nahrávku pamětníka spolu s textovým zpracováním příběhu. Máte čas do 5. října 2014.

Soutěží se ve třech kategoriích: žákovské (od 13 let), studentské (od 16 let) a dospělé (od 19 let). Pro soutěžící chystáme ve všech krajských městech odborná a technická školení.

Vyhrává příspěvek, který bude nejen poutavý, ale také dobře zpracovaný. Vítězové budou vyhlášeni 11. prosince 2014 a získají, kromě chytrých mobilních telefonů, finanční ceny odstupňované podle soutěžních kategorií: 15 tisíc, 20 tisíc a 50 tisíc Kč. Všechny potřebné informace najdete na www.pribehy20stoleti.cz. Těšíme se na Vaše příběhy!

Tým organizátorů Post Bellum a Pant

Smutná zpráva z Brna

Ve věku 83 let nás 30. dubna navždy opustila Anna Hanusová-Flachová. Dětská přezdívka „Flaška“ jí zůstala po celý život. Všichni, kdo ji měli rádi, ji tak oslovovali. Byla hodná, nadaná, obětavá. Pomáhala všem: svým žákům i když už dávno mohla odpočívat, pomáhala lidem, kteří ji o to ani nežádali. Pomáhala, protože bez toho nemohla žít. Spousta lidí jí vděčí za její dobré skutky. První z nás, děvčat z osmadvacítky, připomněla, že přišel čas napsat vzpomínky na náš terezínský „Kinderheim“, na naše dětství a hlavně na všechny naše přátele, kteří se konce války už nedočkali.

Je těžké uvěřit, že je nás zase o jednu méně, o naší *Flašičku*. Bude nám scházet a budeme na ni často vzpomínat.

Evelina Merová

**Anna Hanusová v říjnu 2004
– foto Michal Stránský**

Svědectví terezínských zdí

Fotograf Richard Homola pracuje na projektu „Svědectví terezínských zdí“ již přes rok. Cílem je prozkoumat – pokud je to možné – všechny prostory bývalého ghetta a zdokumentovat co nejvíce stop, které tehdejší vězni zanechali na jeho zdech. Jde především o rytiny, malby, vzkazy, popřípadě organizační instrukce. V současné době je zmapováno zhruba 25 % prostor a fotograficky zdokumentováno asi 150 nálezů. Projekt probíhá ve spolupráci s městem Terezín, Památkem Terezín, Univerzitou Karlovou v Praze a dalšími organizacemi, materiálně jej podpořila Nadace Židovské obce v Praze. Ukončený soubor fotografií by měl být podkladem pro rozsáhlou publikaci a pro další historickou a výstavní práci.

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz.

Redakční rada: Eva Fantová, Doris Grozdanovičová, Anna Lorencová, Michal Stránský, Eva Štichová, Michaela Vidláková

Bankovní účty: v CZK: 59433011/0100, v USD: 34833123455011/0100

Číslo 70 vyšlo v červnu 2014.

MK ČR E 10779